

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/nauka/konferencje-naukowe/26596,Konferencja-naukowa-Pol-wieku-Milenium-Religijne-polityczne-i-społeczne-aspekty-.html>
01.03.2026, 14:44

Strona znajduje się w archiwum.

Konferencja naukowa „Pół wieku Milenium. Religijne, polityczne i społeczne aspekty obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski (1956-1966/1967)” - Warszawa, 12-13 maja 2016

W dniach 12-13 maja 2016 r. w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki *Przystanek Historia* przy ul. Marszałkowskiej 21/25 odbyła się konferencja naukowa „Pół wieku Milenium. Religijne, polityczne i społeczne aspekty obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski (1956-1966/1967)”. Sesja przygotowana została przez Oddział IPN w Warszawie.

Sesja odbyła się w dniach 12-13 maja 2016 r. (czwartek-piątek) w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki *Przystanek Historia* przy ul. Marszałkowskiej 21/25 w Warszawie.

Honorowy Patronat Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy

Patronat medialny: TVP Historia, Radio Warszawa, tygodnik „Gość Niedzielny”, tygodnik „Idziemy”, tygodnik „Niedziela”, tygodnik „wSieci”, portal wPolityce.pl

Konferencja będzie transmitowana online:

Na rok 1966 przypadł wielki jubileusz Milenium Chrztu Polski. W PRL żadna rocznica historyczna nie wywołała tylu emocji; wokół żadnej nie rozgorzał tak otwarty i ostry w formach spór, który pogłębił antagonizm między komunistycznym państwem a Kościołem katolickim. Milenijny rok, zwany Rokiem „Te Deum”, był zwieńczeniem opracowanego przez prymasa Stefana Wyszyńskiego wieloletniego projektu przygotowań wiernych do tego wyjątkowego jubileuszu. Najważniejszym założeniem tej koncepcji była duchowa i moralna odnowa Polaków, która miała się dokonać w ramach wielkich ogólnonarodowych rekolekcji. Kościelne przygotowania do Sacrum Poloniae Millennium odbyły się w trzech

etapach. Zainauguowały je w 1956 r. (powtórzone rok później w obecności prymasa) Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego. Zawarte w nich hasła zostały ukierunkowane „na człowieka” i mobilizowały do pracy nad sobą podczas Wielkiej Nowenny Narodu przed Tysiącleciem Chrztu Polski (1957–1966). Ten dziewięcioletni czas duchowego i moralnego wzrastania miał przygotować i niejako wprowadzić wiernych do obchodów wielkiego święta polskiego Kościoła w 1966 r. W ramach przygotowań do milenijnego jubileuszu hierarchowie zachęcali wiernych do pogłębionej odnowy duchowości i religijności, co było szczególnie istotne w kontekście kilkunastu lat komunistycznych eksperymentów z zakresu laicyzacji i ateizacji oraz funkcjonowania w warunkach nakreślonych przez quasi-totalitarną peerelowską rzeczywistość.

Obchody milenijne miały przede wszystkim wymiar religijno-duchowy. Pośrednio stanowiły również wyzwanie rzucone ekipie I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki, która niedługo po zawirowaniach politycznych Października '56 przystąpiła do przykręcania śruby w relacjach z Kościołem. Konkurencyjne obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego, realizowane w latach 1960–1966, były nie tylko odsłoną inspirowanej przez władze partyjno-państwowe walki o rząd dusz Polaków, lecz także po raz kolejny pokazały istotę peerelowskiej niby-praworządności. Nie znaczy to wcale, że wysiłki zmierzające do uczczenia ahistorycznie datowanego na 1966 r. tysiąclecia państwowości zostały zupełnie pozbawione pozytywnych aspektów. Dzięki hojnym dotacjom rozwijały się historia i archeologia, powstawały setki szkół, pracowano nad poprawą infrastruktury. Inna rzecz, że wszystko to odbywało się w ramach polityczno-propagandowego zapotrzebowania.

W kwietniu 2016 r. minęła doniosła rocznica 1050-lecia chrztu Polski. Jest to pretekst do pogłębionej refleksji nie tylko nad przeszłością, lecz przede wszystkim nad przyszłością polskiego Kościoła. Ale rok 2016 przywołuje także inną, bardziej świeżą pamięć historyczną, która wiąże się z obchodami milenijnymi przed pół wiekiem. W 1966 r. PRL stała się areną wydarzeń, które nie miały precedensu w poddanej komunistycznemu zniewoleniu Europie. Kościół świętował tysiąclecie chrztu Polski. Niestety polegało na tym, że ta wyjątkowa rocznica przebiegała właściwie od początku w atmosferze wywołanego przez komunistów „bratobójczego” sporu nie tylko o polską historię, lecz przede wszystkim o polską tożsamość. Spór ten posłużył ekipie Gomułki jako paliwo do bieżącej walki politycznej z hierarchicznym Kościołem i katolickim w swej masie narodem. Nie zważając na okoliczności, bezpowrotnie stracono wtedy szansę na godne uczczenie jednej z najważniejszych dat w wielowiekowej historii Polski.

W odniesieniu do tych wydarzeń Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie zorganizowało ogólnopolską konferencję naukową. Do udziału w niej zaprosiliśmy szerokie grono badaczy (nie tylko historyków) reprezentujących różne środowiska naukowe. Chcieliśmy, żeby konferencja stała się inspiracją do interdyscyplinarnej dyskusji o wieloaspektowym charakterze obchodów Milenium.

Podczas sesji zaprezentowane zostało szerokie spektrum zagadnień związanych z historią obchodów kościelnego Milenium. Przy tej okazji – na zasadzie koniecznego kontrapunktu

- omówione zostały wybrane aspekty państwowych obchodów Tysiąclecia i politycznego (wykraczającego także poza granice PRL) sporu państwo-Kościół, jaki zogniskował się wokół roku 1966. Uczestnicy konferencji próbowali uchwycić dynamikę ówczesnych zdarzeń, ich bogactwo i różnorodność. Starali się znaleźć odpowiedź na wiele „okołomilenijnych” pytań: Czym w istocie zakończył się wieloletni cykl przygotowań Kościoła do wielkiego jubileuszu chrztu Polski? Czy pięćdziesiąt lat temu było możliwe jego godne uczczenie? Czy mimo obiektywnych przeszkód Milenium było sukcesem, a może wprost przeciwnie – nie spełniło wszystkich pokładanych w nim nadziei i okazało się (np. w dłuższej perspektywie) porażką polskiego Kościoła? Czy i jakie skutki Milenium odczuwamy do dziś? Czy o Milenium w ogóle pamiętamy i czy chcemy pamiętać? Dlaczego rok 1966 jest najsłabiej rozpoznany spośród innych ważnych dat – tzw. polskich miesięcy? Czy możemy to zmienić?

Plonem konferencji będzie tom pokonferencyjny.